

Ключевые слова: информационная образовательная среда, педагогическая диагностика, тестовая система, экоцентрическое мировоззрение.

Borisenko N.M., Kutetsky D.M.

INTERACTIVE CONDITION EDUCATIONAL SURROUNDING DURING PROFESSIONAL TRAINING ECOCENTRIC OUTLOOK OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER

Possibilities of educational surrounding during professional training of future primary school teacher are analysed. The architecture of a new test complex which can maintain the work with test materials processes of interactive condition and demonstrate dynamic processes of students ecocentric outlook development is suggested in the article.

Key words: educational surrounding, pedagogic diagnostics, ecocentric outlook, test system.

УДК 378

Боровік О.М.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ ПОНЯТТЯ “ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ”

Статтю присвячено з'ясуванню сутності поняття “індивідуальна траєкторія професійного розвитку вчителя” та розкриттю можливостей її проектування у курсовий і між курсовий періоди підвищення кваліфікації вчителів

Ключові слова: індивідуальна траєкторія професійного розвитку вчителя, між курсовий період професійного навчання вчителів.

Аналіз поступу освітньої галузі України за роки незалежності дає можливість визначити її досягнення (розробка нової методології, принципове оновлення змісту шкільної освіти, впровадження механізму державних стандартів, запровадження нових навчальних технологій) та виявити недоліки (суттєву втрату освітньо-культурним простором своєї консолідуєної, культуротворчої місії), проблеми. Серед нерозв'язаних питань особливої уваги заслуговує проблема невідповідності значної частини педагогічних кадрів до участі в інноваційному розвитку освіти (загальносередньої, професійної, післядипломної). У зв'язку з цим до першочергових напрямів реформування освіти віднесено:

- *стандартизацію результативної складової освіти, яка полягає у науковому обґрунтуванні конкретних освітніх результатів, перенесенні центру реформування освіти з процесу на результати і умови їх досягнення;*
- *підсилення уваги до здоров'язбережувальної і здоров'ярозвивальної функцій освіти;*
- *реалізацію системного підходу до інноваційних і технологічних змін в освіті, який здійснюється за двома напрямками. Зовнішній напрям забезпечується ресурсами держави (постачання підручників, сучасного обладнання, впровадження профільного навчання), а внутрішній розглядається як процес виховання і розвитку людини інноваційного типу, інноваційної культури і мислення.*

Аналіз змісту стратегічних напрямів реформування освіти дає можливість розкрити мету нинішньої реформи, спрямованої на особистісний розвиток суб'єктів навчального процесу, серед яких насамперед потребує уваги вчитель як центральна фігура суспільних перетворень, від соціальної позиції і ціннісно-цільових установок якого залежать результати професійної спроможності кожної молодої людини, що виходить зі школи [1]. Складність у вирішенні завдань реформи полягає, на наш погляд, у відсутності необхідних і достатніх умов, технологій, форм, методів та засобів розвитку компетентностей (загальних, предметних, професійних) як учня, так і вчителя з урахуванням їхньої індивідуальної здатності до самовдосконалення і саморозвитку [2].

Метою пропонованої статті є розкриття сутності поняття “індивідуальна освітня траєкторія розвитку вчителя” та визначення вимог і умов проектування індивідуальної освітньої траєкторії як засобу реалізації особистісного підходу до професійного саморозвитку викладача. До завдань, які необхідно було розв’язати для цього, увійшли: аналіз доробку вчених з питань розробки траєкторій навчання учнів і вчителів, вивчення досвіду роботи інститутів післядипломної освіти стосовно застосування технологій особистісно орієнтованого навчання з використанням індивідуальних траєкторій навчання, з’ясування умов готовності вчителя до проектування власної індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

Вивчення літератури з означеної проблеми дозволило встановити, що в останні роки проблема професійного становлення і розвитку вчителів набула актуальності у філософії, психології, педагогіці. Науковцями здійснено ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз понять “розвиток”, “саморозвиток”, “професійний розвиток учителя” (А.Асмолов, Є.Барбіна, та ін.), охарактеризовано нові соціальні цінності – саморозвиток, самоосвіта, самовиховання, самопроектування особистості (В.Андрущенко, І.Зязюн, Н.Ничкало, І.Бех). Вченими доведено, що максимально результативним саморозвиток учителя може бути тільки за умов урахування його індивідуальних запитів, потреб, можливості вільного і самостійного проектування власної індивідуальної освітньої траєкторії. Нагальна ж потреба в індивідуалізації навчання учнів спонукає вчителя постійно вдосконалювати і розвивати власну готовність до здійснення нових напрямів у своїй діяльності, до складу яких з уведенням профільного навчання увійшли: діагностичний, професіографічний, консультаційний, освітній, інформаційний [6]. Окрім зазначеного актуалізація проблеми проектування вчителем індивідуальної освітньої траєкторії власного професійного розвитку зумовлена низкою передумов, серед яких насамперед зазначимо:

- впровадження профільного навчання, нових підручників, нової системи оцінювання навчальних досягнень учнів, технологій особистісно орієнтованого, розвивального навчання з метою забезпечення кожній дитині можливості повної самореалізації закладених у ній покликань, здібностей, таланту;
- зміна пріоритетів у функціональних обов’язках учителя – від транслятора знань до організатора умов активізації, розвитку пізнавального інтересу, керівника самоосвітньої діяльності учня, консультанта у прийнятті відповідальних рішень;
- зростання ваги різноманітних інформаційних джерел, які мають такий самий вплив на особистість учня як і безпосередній навчальний процес;
- труднощі в реалізації особистісно орієнтованого підходу у практиці підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти [5: 311 – 314].

Перераховані чинники потребують від учителя володіння технологіями індивідуалізації навчання не тільки учнів, але й власного саморозвитку, своєї готовності до проектування власної освітньої траєкторії. Тому підготовку вчителя з цього питання варто організовувати не тільки з позицій його самовдосконалення, але й з позицій формування і становлення операційного компоненту професійної діяльності, бо унікальність педагогічної професії полягає саме у тому, що, створюючи умови для стимулювання активності своїх вихованців, продумуючи і аналізуючи комплекс різнорідних завдань, вчитель використовує власний потенціал індивідуального саморозвитку [1].

Займатися саморозвитком, підвищенням кваліфікації вчитель може як у період курсової підготовки, так і у міжкурсовий період. Курсова підготовка здійснюється в інститутах післядипломної освіти один раз у п’ять років. Як засвідчили результати ознайомлення з технологіями організації і навчання вчителів у закладах післядипломної освіти, індивідуальний підхід до підвищення кваліфікації педагогів реалізується в поодиноких випадках. З цих причин не всі вчителі можуть задовольнити свої професійні потреби на заняттях і після закінчення курсів підвищення кваліфікації відіжджають додому з низкою нерозв’язаних питань, відповіді на які вони вимушені шукати у міжкурсовий період самостійно.

Проблема управління професійним розвитком вчителів у міжкурсний період є актуальною з багатьох причин, серед яких однією з провідних є відсутність цілеспрямованого керівництва самоосвітнім розвитком учителя у цей час. З огляду на це потребують наукового обґрунтування та методичного забезпечення організація професійного зростання вчителя, яке набуває вигляду індивідуальної освітньої траєкторії.

При з'ясуванні змісту поняття "індивідуальна освітня траєкторія професійного розвитку вчителя" ми виходили з можливості проведення аналогії між даним педагогічним поняттям і відповідним фізичним. Як відомо, у фізиці траєкторією позначається лінія, за якою здійснюється рух. Зміна її відбувається у часі і залежить від характеру впливів на об'єкт як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. У нашому дослідженні у сфері соціально-педагогічної практики, предметом якої є професійний розвиток особистості вчителя, виникає необхідність у понятті, що відображає динаміку характеристик вчителя як об'єкта дослідження. Звичайно, не можна механічно переносити уявлення про фізичні поняття на соціальні об'єкти, але у даному випадку порівняння професійного розвитку з процесом руху дозволяє провести аналогію і визначити чинники, що сприяють або гальмують цей процес; розкласти цілісний, багатовекторний процес професійного розвитку вчителя на окремі напрями; зробити його більш уявним і доступним у реалізації. Ознака траєкторії як освітньої визначає критерії, що характеризують її стан, а індивідуальність відображає неповторність вихідних особистісних показників кожного вчителя.

За визначенням А. Хуторського індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу в освіті. Просування за індивідуальною траєкторією можливе за умов: визначення змісту з урахуванням власних потреб; постановки власних цілей у вивченні конкретної теми; вибору оптимальної форми, темпу навчання, що найбільш відповідають індивідуальним особливостям суб'єкта навчання; рефлексивного усвідомлення отриманих результатів; оцінювання та корегування своєї діяльності [2: 30 – 33].

У своєму дослідженні ми спираємося на наступні базові загальнометодологічні принципи: базових потреб особистості; життєвих цілей і цінностей; урахування індивідуальності; переорієнтації технологій навчання на технології самонавчання й самовиховання, визнання відносин людини з іншими людьми в якості головної рушійної сили розвитку.

Реалізація даних принципів передбачає, перш за все, визнання вчителем значущості й цінності переживання відкриття нового знання, розуміння принципової важливості міжособистісних стосунків між учасниками навчального процесу. По-друге, саме їх можна розглядати і як вимоги до проектування індивідуальної освітньої траєкторії [4: 6].

Аналіз практики свідчить, що готовність учителя до проектування індивідуальної освітньої траєкторії можлива за умов:

- наявності стійких і сильних мотивів до самоосвіти (мотиваційно-орієнтаційний вектор), критеріїв оцінки самоосвітньої діяльності;
- достатнього рівня готовності до впровадження самоосвітніх технологій (змістовно-операційний вектор);
- спрямованості самоосвіти на формування інноваційної культури, особистісний розвиток;
- здатності до рефлексії – вироблення навичок самоконтролю, об'єктивного оцінювання рівня розвитку індивідуальних особистісних якостей, що забезпечують готовність педагога до індивідуалізації навчання як особистого, так і учнів (оцінювально-рефлексивний вектор) [5: 315 – 318].

Професійне зростання за індивідуальною траєкторією дозволяє вчителю, залишаючись у межах загальної методичної теми навчального закладу, усвідомити ступінь власної підготовленості до реалізації намічених цілей; самостійно здійснити вибір змісту і стратегії власного навчання; виявити самостійність думки, незалежність, здатність до вибору власної позиції; визначити розвиток яких компонентів професійної діяльності

(мотиваційного, змістовно-операційного чи оцінювально-рефлексивного) потребують найбільшої уваги.

Спрямованість діяльності вчителя на особистісне зростання суб'єктів педагогічної взаємодії уможлиблює вирішення цього завдання засобами педагогічного проектування. Тобто проектування індивідуальної освітньої траєкторії можна розглядати як провідну технологію професійного зростання вчителя у міжкурсовий період.

Реалізацію такої технології на практиці може здійснити тільки досвідчений вчитель, спрямований на вдосконалення професійних компетентностей, реалізацію особистісного потенціалу.

Ініціаторами і організаторами такої самоосвітньої діяльності, окрім самого вчителя, можуть бути керівники загальноосвітніх навчальних закладів, методичних об'єднань, міжнародних, всеукраїнських, регіональних державних і недержавних освітніх проектів і програм, громадські організації. Дослідницьку роботу з цього питання активно здійснює Академія педагогічної майстерності при Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Погоджуючись із однією з головних вимог освіти XXI ст., визначеною освітніми реформами країн ЄС як ефективність будь-якого навчального процесу, вважаємо, що максимально результативним саморозвиток вчителя може бути тільки за умов врахування його індивідуальних запитів, потреб, можливості вільного і самостійного проектування власної індивідуальної освітньої траєкторії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зязюн І. Учительська професія в якісних вимірах нашого часу / Іван Зязюн // Освіта України. – 2009. – №79. – 23 жовтня. – С. 4 – 5.
2. Метешкін К.О., Гурова К.Д. Інструментальні засоби та механізми їх використання для побудови індивідуальних траєкторій навчання [Електронний ресурс] / К.О. Метешкін, К.Д. Гурова. – Режим доступу: <http://hghltd.yandex.net/yandbtm?url=http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em11/content/09mkotei.htm&text>
3. Хуторської А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: пособие для учителя / А.В. Хуторской. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – С. 82 – 112.
4. Шарко В.Д. Методологічні засади сучасного уроку: посібник для студентів, керівників шкіл, вчителів, працівників післядипломної освіти. – Херсон, 2009. – С. 10 – 15.
5. Шарко В.Д. Методична підготовка вчителя в умовах неперервної освіти: монографія / В.Д. Шарко. – Херсон: ХДУ, 2006. – С. 311 – 314.
6. Шарко В.Д. Завдання вчителя в умовах переходу школи на профільне навчання // Особливості навчання учнів природничо-математичних дисциплін у профільній школі. – Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Укладач: В.Д.Шарко. – Херсон; ПП Вишемирський В.С., 2010. – С. 20 – 22.

Боровик О.Н.

К ВОПРОСУ О СОДЕРЖАНИИ ПОНЯТИЯ “ИНДИВИДУАЛЬНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ТРАЕКТОРИЯ РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЯ”

Статья посвящена выяснению сущности понятия “индивидуальная траектория профессионального развития учителя” и раскрытию возможностей ее проектирования в курсовой и между курсовой периоды повышения квалификации учителей

Ключевые слова: индивидуальная траектория профессионального развития учителя, между курсовой период профессиональной учебы учителей.

Borovik O.N.

TO QUESTION ABOUT MAINTENANCE OF CONCEPT “INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORY OF TEACHER DEVELOPMENT”

The article is devoted finding out of essence of concept “Individual trajectory of teacher professional development” and opening of possibilities of its planning in a course and between course periods of the in-plant of teachers training

Key words: individual trajectory of teacher professional development, betweencourse period of teachers professional studies.

УДК 37.036 – 057.87: 316.623

Бурлака Ю.С.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ КЛАСИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОЇ СУБКУЛЬТУРИ

У статті розглядається проблема виховання студентів класичних університетів засобами музичної субкультури. Здійснюється аналіз молодіжної музичної субкультури як засобу музично-естетичного виховання через виявлення механізмів впливу музичної субкультури на естетичну культуру студентів.

Ключові слова: естетичне виховання студентів, музична субкультура.

Сучасний етап демократичного розвитку українського суспільства спрямовано на розв'язання актуальних проблем становлення особистості та формування її громадянської свідомості, здатності сприймати, розуміти та примножувати цінності духовної культури. У їх вирішенні суттєве місце належить питанням, пов'язаним із залученням студентської молоді до світу прекрасного, набуттям нею досвіду творчого освоєння та використання естетичних цінностей. Звідси пріоритетного характеру набувають завдання ефективної організації естетичного виховання студентської молоді, використання на практиці найважливіших форм і засобів впливу на її естетичну свідомість і поведінку [1: 4].

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Державній комплексній програмі естетичного виховання підкреслена необхідність послідовного й ефективного вирішення завдань естетичного виховання студентської молоді, підготовки її до глибокого сприймання, адекватної оцінки та творчого освоєння естетичних явищ повсякденного життя, творів мистецтва і літератури. Адже питання естетичної культури особистості охоплюють різні аспекти життєдіяльності студентської молоді, виявляють себе у сфері навчання, праці, відпочинку, побуту, міжособистісних стосунків, творчої діяльності. Перед вищою школою постають відповідальні завдання, спрямовані на те, щоб забезпечити належним чином процес естетичного виховання студентів, створити педагогічні умови, які б сприяли підвищенню рівня сформованості естетичної культури особистості [1: 5].

Наприкінці XX століття з'явився новий термін на базі поняття “культура”; термін, який широко застосовується у сучасній педагогічній науці. Це “субкультура” – поняття, яке характеризує культуру групи або класу, що відрізняється від панівної культури або протистоїть їй [2: 69].

Поняття “субкультури” включає в себе також:

1) сукупність деяких негативно інтерпретованих норм та цінностей традиційної культури, що функціонують як культура злочинного прошарку суспільства;

2) особлива форма організації людей (частіше всього молоді) – автономне цілісне утворення всередині панівної культури, яке визначає стиль життя та мислення її носіїв та відрізняється своїми звичаями, нормами та комплексами цінностей;

3) трансформована професійним мисленням система цінностей традиційної культури, що отримала своєрідне світоглядне забарвлення [3: 304].

У це поняття входить і молодіжна музична субкультура, а саме: західна або ж вітчизняна поп- і рокмузика, яка складає основне проблемне підґрунтя даної статті.

Слід зазначити, що в навчальних закладах освіти і культури майбутніх педагогів-музикантів ознайомлюють головним чином з музикою минулих і першої половини XX століття, яка перебуває вже на досить відчутній дистанції від нагальних художніх запитів і проблем сучасної молоді.